

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΥΤΗΣ

Του Δος ΠΕΤΡΟΥ ΚΙΟΧΟΥ
Λέκτορα Α.Β.Σ.Π.

ΓΕΝΙΚΑ

Με τον όρο «μετανάστευση» εννοούμε την κάθε μετακίνηση ατόμου, που γίνεται από μια περιοχή ή χώρα, όπου βρίσκεται ή κατοικία του, σε μιά άλλη, με σκοπό την προσωρινή ή μόνιμη εγκατάσταση του σ'αυτή.

Η μετανάστευση διακρίνεται σε εξωτερική και εσωτερική, σε ελεύθερη και αναγκαστική και τέλος σε μόνιμη και προσωρινή.

Η εξωτερική μετανάστευση αναφέρεται στη μετακίνηση ατόμων έξω από τα σύνορα μιας χώρας, ενώ η εσωτερική μετανάστευση αναφέρεται στη μετακίνηση που γίνεται μέσα στη χώρα.

Ελεύθερη μετανάστευση έχουμε όταν η μετακίνηση γίνεται με πρωτοβουλία του μετανάστη, ενώ αναγκαστική όταν ο μετανάστης αναγκάζεται βίαια να αλλάξει τόπο εγκατάστασης και να εγκατασταθεί σε ειδικά στρατόπεδα ή άλλους περιορισμένους χώρους.

Σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, μόνιμη μετανάστευση έχουμε, όταν ο μετανάστης που μετακινείται από μιά χώρα σε μιά άλλη, ανεξάρτητα από το λόγο μετανάστευσης του, παραμένει στη δεύτερη για χρονικό διάστημα το λιγότερο ενός έτους.

Προσωρινή μετανάστευση έχουμε όταν ο μετανάστης, ο οποίος μεταβαίνει σε μιά άλλη χώρα, συνήθως για λόγους επαγγελματικούς, παραμένει σ'αυτή για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του μήνα και μικρότερο του έτους.

Το Τμήμα Κοινωνικών Υποθέσεων του Ο.Η.Ε. δεν συγκαταλέγει μεταξύ των μεταναστών τους «τουρίστες», τους επιχειρηματίες, μαθητές ή φοιτητές, απλώς διερχόμενους, πρόσφυγες κτλ.

Τελικά, στον κύκλο των μεταναστών παραμένουν δύο μεγάλες ομάδες, δηλαδή εκείνοι που μεταβαίνουν από τη μια χώρα στην άλλη για εργασία (μόνιμη, εποχιακή ή προσωρινή) και οι συγγενείς των ατόμων αυτών μαζί με τα συντηρούμενα μέλη.

Από τις παραπάνω διακρίσεις των μεταναστών που αναφέραμε, μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξωτερική και η εσωτερική μετανάστευση. Η παρούσα έρευνα αναφέρεται μόνο στην εξωτερική μετανάστευση.

2. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

Μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμού σημειώθηκαν κατά τη βυζαντινή περίοδο και κατά την εποχή της τουρκοκρατίας, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης. Το φεουδαρχικό καθεστώς και η οικονομική εκμετάλλευση των πληθυσμών, οι φυλετικές διακρίσεις και ο πνευματικός σκοταδισμός ανάγκασαν πολλούς Έλληνες να μεταναστεύσουν προς τη Δύση. Αίγυπτο, Ρωσία και Ρουμανία, όπου πολλοί από αυτούς πέτυχαν οικονομικά και κοινωνικά και δημιούργησαν στους τόπους αυτούς ελληνικές παροικίες. Το μεγαλύτερο όμως μεταναστευτικό ρεύμα σημειώθηκε κατά την περίοδο 1900- 1921.

Κατά την περίοδο αυτή, 402.538 άτομα εγκατέλειψαν τη χώρα μας και εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε διάφορες υπερπόντιες χώρες. Από τα άτομα αυτά, 383.993, δηλαδή ποσοστό 95,4 % εγκαταστάθηκαν οριστικά στις Η.Π.Α. και δημιούργησαν εστίες σ'ολόκληρη την Αμερικανική Ήπειρο.

Κατά τη διάρκεια 1921 - 1940 παρατηρείται μεγάλη μείωση στις υπερπόντιες μεταναστεύσεις.

Το σύνολο των μεταναστών της περιόδου αυτής ανήλθε σε 92.735 άτομα, από τα οποία 63.076 (68 %) εγκαταστάθηκαν στις Η.Π.Α. και τα υπόλοιπα 29.659 (32 %) μετανάστευσαν κυρίως στον Καναδά, την Αυστραλία, Αφρική και σε άλλες χώρες.

Κατά την πολεμική περίοδο 1940-1949, έγιναν βίαιες μετακινήσεις πληθυσμού προς τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης (1940-1945) και προς τις χώρες του Ανατολικού Συνασπισμού (1946 - 1949).

Πόσα ακριβώς άτομα μετακινήθηκαν προς την Κεντρική Ευρώπη, κατά την περίοδο εκείνη, δεν το γνωρίζουμε. Όσοι όμως από τους μετανάστες αυτούς επέζησαν, κατά το μεγαλύτερο μέρος, επιστρέψανε στην Ελλάδα.

Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και συγκεκριμένα μετά το 1946, η μετανάστευση επαναλαμβάνεται με βραδύ ρυθμό και οι μετανάστες μετακινούνται κυρίως, όχι προς τις Η.Π.Α., αλλά προς τις άλλες υπερπόντιες χώρες.

Συγκεκριμένα, το σύνολο των μεταναστών της περιόδου 1946 - 1953 ανήλθε σε 49.791 άτομα. Από αυτά, 21.722 (43,6%) άτομα είχαν προορισμό τις Η.Π.Α. ενώ το υπόλοιπο (56,4 %) είχε προορισμό τον Καναδά και την Αυστραλία.

Παρά το γεγονός ότι δεν έγινε μέχρι σήμερα συστηματική απογραφή των απόδημων, υπολογίζεται ότι 5.000.000 Έλληνες βρίσκονται διασπαρμένοι σε κάθε γωνιά του πλανήτη μας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε :

1) Στην Αμερική ζουν γύρω στα 3.000.000 Έλληνες.

2) Στη Δυτική Γερμανία βρίσκονται περίπου 400.000 άτομα, από τα οποία 240.000 είναι οι απασχολούμενοι ενώ τα υπόλοιπα άτομα μέλη οικογένειας και συγγενείς των εργαζόμενων.

3) Οι Έλληνες της Αυστραλίας ανέρχονται σε 300.000 άτομα περίπου, και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες : σε αυτούς που έφυγαν πριν από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και έχουν αφομοιωθεί με τους ντόπιους και σε αυτούς που έφυγαν μετά τον πόλεμο (οι τελευταίοι υπολογίζονται γύρω στις 220.000).

4) Στον Καναδά ζουν 300.000 Έλληνες, στη Γαλλία 10.000, στο Βέλγιο 20.000, στα Σκανδιναβικά κράτη 20.000, στην Αίγυπτο 10.000, στην Αγγλία 130.000, στην Αφρική 70.000, στην Κων/πολη περίπου 10.000, στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παραμένουν ακόμη 60.000 Έλληνες κτλ.

3. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1955 -1971

Τα στατιστικά στοιχεία που υπάρχουν για τη μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού της χώρας πριν από το 1955 είναι ελλιπή και σποραδικά. Για το λόγο αυτό θα επιχειρήσουμε τη στατιστική ανάλυση της μόνιμης εξωτερικής μετανάστευσης από το 1955 μέχρι το 1971, καθόσον από το 1955 και μετά η Εθν. Στατιστική Υπηρεσία διαθέτει πλήρη και αναλυτικά στοιχεία, που προσφέρονται για στατιστική επεξεργασία και ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Εξωτερική μετανάστευση (1955-1971).

Έτος	Αριθμός μόνιμων μεταναστών	Ποσοστό επί του συνόλου των μεταναστών (%)	Αριθμός Ποσοστό άρρένων (%)	Αριθμός Ποσοστό θηλέων (%)	Συνολικός πληθυσμός στο μέσον του έτους	Ποσοστό μεταναστών επί του πλη- θυσμού (%)
1955	29.787	2,75	19.554	10.233	7.965.538	3,7
1956	35.349	3,26	23.158	12.191	8.031.013	4,4
1957	30.428	2,81	19.196	11.232	8.096.218	3,7
1958	24.521	2,26	12.889	11.632	8.173.129	3,0
1959	23.684	2,20	14.044	9.640	8.258.162	2,8
1960	47.768	4,41	33.278	14.490	8.327.405	5,7
1961	58.837	5,43	36.209	22.628	8.398.050	7,0
1962	84.054	7,76	51.868	32.186	8.448.233	9,9
1963	100.072	9,23	61.966	38.106	8.479.625	11,8
1964	105.569	9,74	66.265	39.304	8.510.429	12,4
1965	117.167	10,81	65.341	51.826	8.550.333	13,7
1966	86.896	8,10	46.369	40.527	8.613.651	10,1
1967	42.730	3,94	22.885	19.845	8.716.441	4,9
1968	50.866	4,70	27.232	23.634	8.740.765	5,8
1969	91.552	8,45	51.633	39.919	8.772.764	10,4
1970	92.681	8,55	53.030	39.651	8.792.806	10,5
1971	61.745	5,70	33.935	27.810	8.831.036	7,0
Σύνολο	1083.706	100,00	638.852	444.854		

Από το έτος 1955 μέχρι και το 1971, ο πληθυσμός των μόνιμων μεταναστών ανέρχεται σε 1.083.706 άτομα. Από τα άτομα αυτά 638.852 (58,5 %) ήταν άρρενες και 444.854 (41,5 %) θήλειες. Όπως βλέπουμε στον Πίνακα 1 το μεγαλύτερο μεταναστευτικό ρεύμα παρατηρείται κατά τα έτη 1963 - 1966 και 1961 -1970, όπου το σύνολο των μεταναστών ανέρχεται σε 593.937 άτομα και καλύπτει το 54.3% της μεταναστευτικής κίνησης της περιόδου 1955- 1971.

Ο μέσος όρος του ποσοστού των μεταναστών, της περιόδου αυτής, επί του συνολικού πληθυσμού, ανέρχεται σε 7,92 %. Το ποσοστό αυτό είναι πάρα πολύ μεγάλο και ανησυχητικό, αν μάλιστα λάβουμε υπόψη μας ότι οι μετανάστες αυτοί ανήκουν συνήθως στον ενεργό πληθυσμό.

Το ποσοστό των αρρένων μεταναστών ανέρχεται, κατά μέσο όρο, σε 59,3 % των δε θηλέων σε 40,7 %.

Η μετανάστευση της περιόδου 1963 -1970 (εκτός από τα έτη 1967 και 1968) υπερέρχει από την αντίστοιχη φυσική αύξηση του πληθυσμού. Η πλήρης αυτή απορρόφηση της φυσικής αύξησης από τη μετανάστευση φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Σχέση μεταξύ μετανάστευσης και φυσικής αύξησης.

Έτος	Φυσική αύξηση	Μετανάστευση	Πραγματική μείωση του πληθυσμού
1963	81.436	100.072	18.636
1964	83.680	105.569	21.889
1965	84.179	117.167	32.988
1966	86.701	86.896	195
1969	82.252	91.552	9.300
1970	70.919	92.681	21.762

Επίσης από τον Πίνακα 1 παρατηρούμε ότι η κατανομή του ποσοστού των δύο φύλλων παρουσιάζει διακυμάνσεις. Μέχρι το 1964 το ποσοστό των θηλέων μεταναστών είναι μικρότερο από 40 % (εκτός από το έτος 1958, όπου είναι 47 %). Μετά το 1964, το ποσοστό των θηλέων καλύπτει κατά μέσο όρο το 45 % των μεταναστών κάθε έτους.

4. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1955-1971 ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Από τα δεδομένα του Πίνακα 3, παρατηρούμε τα ακόλουθα :

Οι χώρες που έχουν απορροφήσει το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών, κατά τη χρονική περίοδο 1955- 1971, είναι : η Δ. Γερμανία, η Αυστραλία, οι Η.Π.Α. και ο Καναδάς.

Συγκεκριμένα, κατά την παραπάνω χρονική περίοδο (1955-1971) ο αριθμός των μεταναστών προς τη Δ. Γερμανία ανήλθε σε 568.920 άτομα και καλύπτει το 52,4 % της συνολικής μόνιμης μετανάστευσης της περιόδου που εξετάζουμε. Μέχρι το 1959, η μετανάστευση προς τη Δυτ. Γερμανία ήταν ασήμαντη, και κάλυπτε μόνο το 1,39 % της συνολικής μετανάστευσης προς τη Δυτ. Γερμανία της περιόδου 1955 -1971. Κατά τις περιόδους όμως 1962-1966 και 1969-1970, παρατηρείται μεγάλη αύξηση της μετανάστευσης προς τη Δυτ. Γερμανία, η οποία καλύπτει το 77,32 % της συνολικής μετανάστευσης προς τη χώρα αυτή.

Κατά την περίοδο 1955-1971, ο αριθμός μεταναστών προς την Αυστραλία ανήλθε σε 164.322 άτομα και καλύπτει το 15,16% της συνολικής μετανάστευσης (βλ. Πίνακα 3).

Το μεγαλύτερο μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αυστραλία παρατηρήθηκε κατά την περίοδο 1962- 1966 και καλύπτει το 44,18% της συνολικής μετανάστευσης προς τη χώρα αυτή, για την περίοδο 1955- 1971.

Η μετανάστευση του 1964 προς Αυστραλία καλύπτει το 63 % του συνόλου των υπερπόντιων μεταναστεύσεων, ενώ το 1965 καλύπτει το 64%.

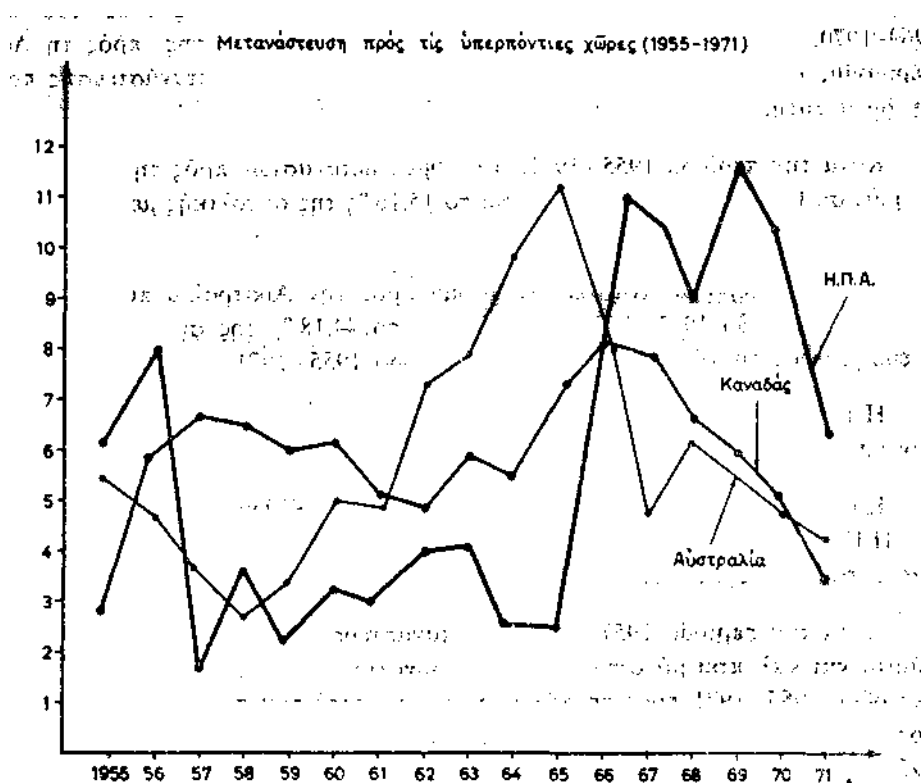
Κατά την περίοδο 1955-1971, το σύνολο των Ελλήνων μεταναστών προς τις Η.Π.Α. ανέρχεται σε 112.096 άτομα και καλύπτει το 10,34% του συνόλου της μετανάστευσης της περιόδου αυτής.

Κατά την περίοδο 1957-1965, η μετανάστευση προς τις Η.Π.Α. εμφανίζει κάμψη και καλύπτει μόνο το 26,7 % του συνόλου των Ελλήνων μεταναστών της περιόδου 1955- 1971 προς τη χώρα αυτή, ενώ κατά την περίοδο 1966- 1971 το ποσοστό ανήλθε σε 59,1 % του συνόλου των Ελλήνων μεταναστών της περιόδου 1955-1971 προς τις Η.Π.Α.

Το σύνολο των Ελλήνων που εγκαταστάθηκαν στον Καναδά κατά την περίοδο 1955- 1971, ανήλθε σε 75.359 άτομα και καλύπτει το 6,95% του συνόλου των μεταναστεύσεων της περιόδου 1955- 1971.

Η μετανάστευση των Ελλήνων προς τον Καναδά, σε όλη την περίοδο 1955 - 1971, δεν παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, η δε μέση ετήσια μετανάστευση ανέρχεται σε 4.432 άτομα. Επίσης, το σύνολο των υπερπόντιων ελληνικών μεταναστεύσεων της περιόδου 1955 - 1971 ανέρχεται σε 378.870 άτομα και αντιπροσωπεύει το 35 % του συνόλου των μεταναστεύσεων της περιόδου αυτής. Τέλος, το σύνολο των ατόμων που μετανάστευσαν προς τις Ευρωπαϊκές χώρες κατά την περίοδο 1955 - 1971, ανέρχεται σε 673.645 άτομα και καλύπτει το 62 % του συνόλου της ελληνικής μετανάστευσης της περιόδου 1955 - 1971.

Η μετανάστευση προς τις χώρες της Αφρικής και Ασίας ανέρχεται σε 27.405 άτομα και καλύπτει μόνο το 2,5 % του συνόλου των μεταναστεύσεων της περιόδου 1955-1971.

Σχήμα 1

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.
Μετανάστες από Ελλάδα κατά περιόδους προορισμού, από 1955-1971.

Έτος	Υπερπόντιες χώρες		Σύνολο υπερπόντιων	Εξοπατικές χώρες		Μη δη- λάρηστες	Γεν.σύν- ολο
	Καναδάς	Αυστραλία		ΗΠΑ	Σύνολο		
1955	2.153	9.052	6.896	19.772	6.068	200	29.787
1956	4.406	7.763	8.982	23.147	7.780	241	35.349
1957	4.982	6.023	1.807	14.783	13.046	184	30.423
1958	4.942	4.519	3.870	14.842	6.567	114	24.521
1959	4.520	5.491	2.528	13.871	6.713	404	25.634
1960	4.682	8.335	3.561	17.764	26.927	229	47.768
1961	3.913	7.965	3.471	17.336	39.564	207	58.837
1962	3.622	11.942	4.460	21.959	60.754	200	84.054
1963	4.438	12.958	4.564	24.459	74.256	254	100.072
1964	4.202	15.954	2.890	25.327	79.489	57	105.569
1965	5.543	18.551	2.782	29.035	87.242	95	117.167
1966	6.267	13.070	12.193	33.093	53.050	127	86.896
1967	5.752	7.891	11.778	26.323	15.658	85	42.730
1968	4.910	9.910	9.839	25.891	23.501	728	50.866
1969	4.569	9.949	12.716	28.425	62.392	164	91.552
1970	3.851	7.954	11.484	24.153	68.106	178	92.681
1971	2.607	6.995	8.275	18.690	42.552	309	61.745

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Έκατοστιαία αναλογία των μεταναστών προς τις υπερπόντιες χώρες και τη Δυτική Γερμανία από 1955-1971.

Έτος	Υπερπόντιες χώρες Ποσοστό (%)			Ευρωπαϊκές χώρες Ποσοστό (%)
	Καναδάς	Η.Π.Α.	Αυστραλία	Δυτ. Γερμανία
1955	2,86	6,15	5,51	0,12
1956	5,85	8,01	4,72	0,23
1957	6,61	1,61	3,66	0,25
1958	6,56	3,45	2,75	0,35
1959	6,00	2,25	3,34	0,44
1960	6,21	3,18	5,07	3,78
1961	5,19	3,09	4,84	5,46
1962	4,81	3,98	7,26	8,71
1963	5,89	4,07	7,86	11,36
1964	5,58	2,58	9,80	12,89
1965	7,35	2,48	11,27	14,16
1966	8,32	10,89	7,94	7,99
1967	7,63	10,50	4,80	1,71
1968	6,52	8,78	6,03	3,30
1969	6,06	11,34	6,04	10,45
1970	5,10	10,25	4,84	11,75
1971	3,46	7,39	4,26	7,04
Σύνολο	100	100	100	100

5. Η ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (1955-1971)

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5. ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών προέρχεται από άτομα ηλικίας 15-44 ετών. Τα άτομα της ηλικίας αυτής καλύπτουν, κατά μέσο όρο, το 81 % των μεταναστών. Ειδικότερα το μεγαλύτερο ποσοστό μετανάστευσης παρατηρείται στις ηλικίες 20 - 29 ετών και συγκεκριμένα για τους άρρενες στις ηλικίες, 25-29 ετών. ενώ για τις θήλεις στις ηλικίες 20-24 ετών.

Το 76 % εκείνων που μετανάστευσαν προς τις υπερπόντιες χώρες και το 89 % εκείνων που μετανάστευσαν προς τις Ευρωπαϊκές χώρες περιλαμβάνονται στην ομάδα ηλικιών 15-64 ετών. Ο παιδικός πληθυσμός καλύπτει το 21 % των πρώτων και το 10% των δεύτερων, ενώ η αναλογία των γερόντων είναι μικρή.

Η μέση ηλικία για τους μετανάστες άρρενες είναι το 28ο έτος και για τις θήλειες το 25ο έτος.

Η μέση ηλικία των μεταναστών προς τις Ευρωπαϊκές χώρες είναι κατά 3 έτη περίπου μεγαλύτερη από εκείνη των μεταναστών προς τις υπερπόντιες χώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Μετανάστες (μόνιμοι) από Ελλάδα, κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών.

Έτος	Μετανάστες κατά ηλικία				Ποσοστό με- ταναστών ή- λικίας 15-44 ετών
	Σύνολο	0-14	15-44	45+	
1955	29.787	4.062	22.933	2.792	77,0
1956	35.349	4.861	27.061	3.427	76,6
1957	30.428	3.659	24.766	2.003	81,4
1958	24.521	3.446	18.978	2.097	77,4
1959	23.684	2.744	18.941	1.999	80,0
1960	47.768	3.627	41.387	2.754	86,6
1961	58.837	3.704	52.251	2.882	88,8
1962	84.054	4.128	76.010	3.916	90,4
1963	100.072	5.752	89.273	5.047	89,2
1964	105.569	6.322	93.599	5.648	88,7
1965	117.167	9.486	99.976	7.705	85,3
1966	86.896	9.394	70.113	7.389	80,7
1967	42.730	7.715	30.207	4.540	70,7
1968	50.866	8.289	37.284	5.156	73,3
1969	91.552	10.114	76.435	4.850	83,5
1970	92.681	11.195	66.678	14.625	72,0
1971	61.745	11.097	46.619	3.799	75,5

Ανάμεσα στα δύο φύλα των Ελλήνων μεταναστών που ανήκουν στην ηλικία του ενεργού πληθυσμού, υπάρχει μεγάλη διαφορά με υπεροχή των αρρένων έναντι των θηλέων. Η διαφορά είναι εντονότερη κατά τα πρώτα έτη της μετανάστευσης, ενώ γίνεται πιο μικρή μετά το 1965. Η διαφορά αυτή φαίνεται καλύτερα στον Παρακάτω Πίνακα 6, όπως και στις γραφικές παραστάσεις των πυραμίδων των ηλικιών των μεταναστών (Σχήμα 2, 3, 4). Επίσης στις πυραμίδες των μεταναστών παρατηρούμε ότι στην ηλικία των 65 ετών και πάνω υπερέχει ο αριθμός των θηλέων έναντι των αρρένων μεταναστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ποσοστιαία κατανομή κατά φύλο τών μεταναστών τής περιόδου 1955-1971.

Έτος	Άρρενες (%)	Θήλειες (%)
1955	65,6	34,4
1956	65,5	34,5
1957	63,0	37,0
1958	52,5	47,5
1959	59,2	40,8
1960	69,6	30,4
1961	61,5	38,5
1962	61,7	38,3
1963	61,9	38,1
1964	62,7	37,3
1965	55,7	44,3
1966	53,3	46,7
1967	53,5	46,5
1968	53,5	46,5
1969	56,4	43,6
1970	57,2	42,8
1971	55,0	45,0

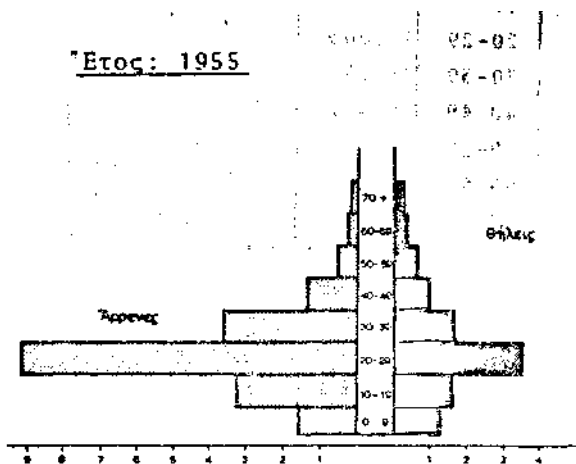
Από τον Πίνακα 6, προκύπτει σαφώς ότι η συχνότητα συμμετοχής των γυναικών στη μεταναστευτική κίνηση αυξάνεται, με την πάροδο του χρόνου, συνεχώς, με εξαίρεση μόνο το έτος 1960, οπότε το ποσοστό των θηλέων που μετανάστευσαν έφτασε μόνο σε 30,4 %.

Σε όλη την περίοδο 1955 - 1971, η γυναικεία συμμετοχή, κυμαίνεται μεταξύ 34 % και 47,5 %.

Η συχνότητα συμμετοχής των θηλέων στη μετανάστευση είναι διαφορετική κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και χρονικές περιόδους. Κατά τα έτη 1955 -1959 το ποσοστό των θηλέων στην Ήπειρο είναι μόνο 14,3 %, στη Θεσσαλία 21,6%, στα Νησιά του Ιονίου 27 %, στη Θράκη 47,6 % και στα Νησιά του Αιγαίου 37 %.

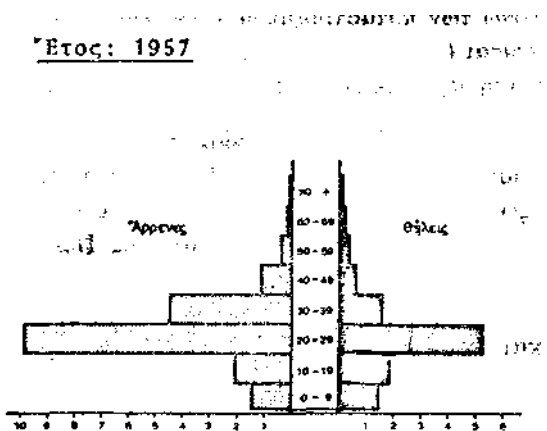
Με την πάροδο του χρόνου η διαφορά αυτή, που παρατηρείται ανάμεσα στα δύο φύλα, γίνεται μικρότερη.

Τάξεις	Άρρενες	Θήλειες
0-9	1.530	1.363
10-19	3.194	1.630
20-29	9.038	3.479
30-39	3.516	1.760
40-49	1.368	928
50-59	498	522
60-69	224	292
70+	109	195

Σχήμα 2 Τάξη Η
αριθμό ατόμων

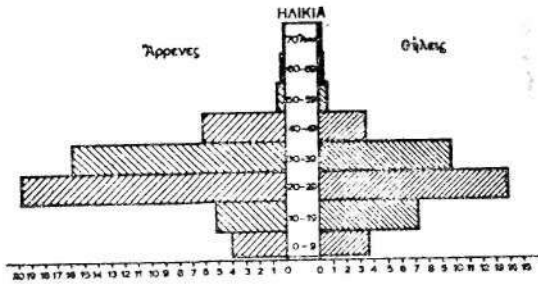
Τάξεις	Άρρενες	Θήλειες
0-9	1.345	1.233
10-19	2.094	1.865
20-29	9.559	5.158
30-39	4.415	1.557
40-49	1.150	631
50-59	336	395
60-69	161	217
70+	84	139

Σχήμα 3

Ετος 1970

Τάξεις	Άρρενες	Θήλειες
0-9	4.275	3.765
10-19	5.333	7.178
20-29	19.603	13.873
30-39	15.855	9.751
40-49	6.442	3.457
50-59	889	859
60-69	405	526
70+	98	162

Σχήμα 4

6. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ (1955-1971)

Η μελέτη της μετανάστευσης κατά γεωγραφικά διαμερίσματα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, γιατί από αυτή προκύπτει η συμμετοχή κάθε γεωγραφικού διαμερίσματος στην εξωτερική μετανάστευση, η διαχρονική εξέλιξη αυτού ως και οι επιπτώσεις που επιφέρει η μετανάστευση σε κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα, λόγω των καταστροφικών συνεπειών που αυτή έχει για τον τόπο που την υφίσταται (αιμορραγία εργατικού δυναμικού, μείωση του δείκτη γονιμότητας, ερήμωση αγροτικών περιοχών κτλ.).

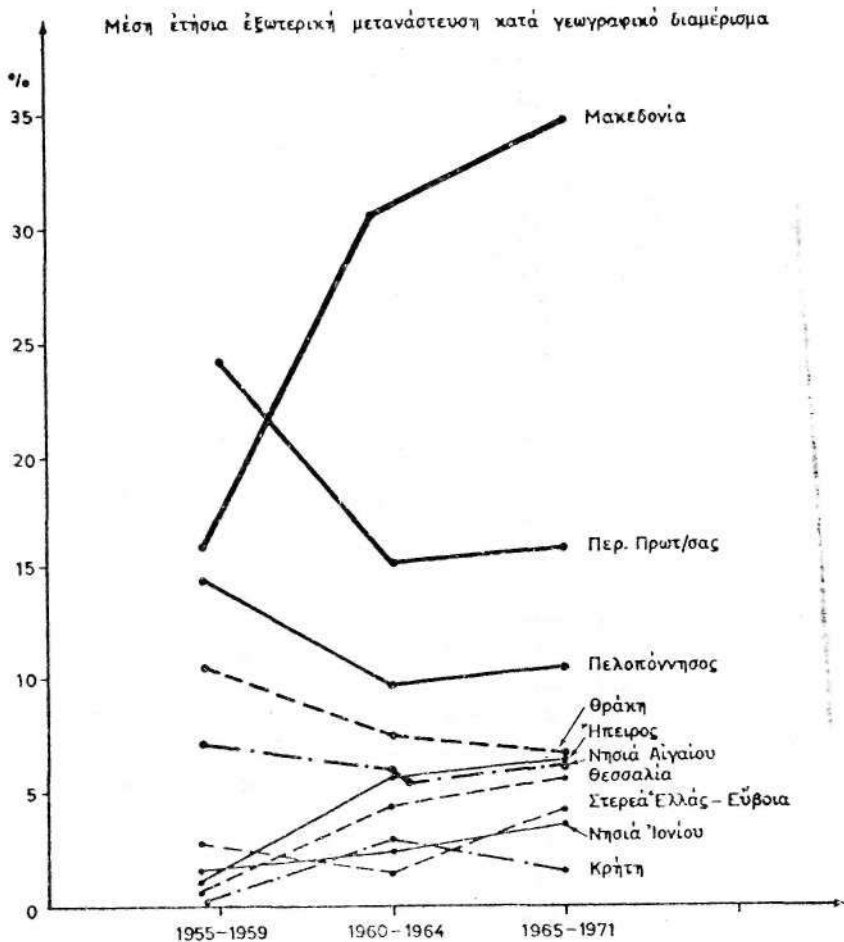
Από τον Πίνακα 7, προκύπτει ότι τρία κυρίως είναι τα γεωγραφικά διαμερίσματα που αποτελούν τις πηγές του κύριου όγκου της μετανάστευσης προς το εξωτερικό. Πρόκειται για τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Μακεδονίας και της Πελοποννήσου. Τα τρία αυτά γεωγραφικά διαμερίσματα καλύπτουν το 59,3 % της συνολικής εξωτερικής μετανάστευσης της περιόδου 1955-1971. Ακολουθούν, σε μικρότερο βαθμό, η Ήπειρος, η Θράκη και τα Νησιά του Αιγαίου.

Η διαχρονική εξέλιξη της μετανάστευσης κατά γεωγραφικά διαμερίσματα φαίνεται στον Πίνακα 7,

Για την καλύτερη παρακολούθηση της εξωτερικής μετανάστευσης, κατά περιοχές, διαιρούμε την περίοδο που εξετάζουμε (1955-1971) σε τρεις ομάδες ετών : 1955-1959, 1960-1964 και 1965-1971 και υπολογίζουμε, για κάθε ομάδα ετών, το μέσο ετήσιο ποσοστό μετανάστευσης κάθε ομάδας. Με τον τρόπο αυτό έχουμε τον παρακάτω Πίνακα 8 της μέσης ετήσιας εξωτερικής μετανάστευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
 Έξωτερική μετακίνηση κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1955-1971).

	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Γενωσιολικό διαμέρισμα	7151	8404	9209	5442	4509	7327	7474	13088	17091	14815	16994	15311	11090	10770	13390	12785	9111
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	931	1424	1154	632	529	962	1270	2343	3659	4618	4706	4259	2194	2334	3705	3807	2613
Αστική Στεριά και Εύβοια	4251	6126	3649	3844	2440	4002	4381	8306	9985	12822	12990	11325	6654	5705	6841	6140	4552
Πελοπόννησος	749	715	471	382	303	567	851	2209	2586	3688	3811	3644	1676	1330	2032	1902	1217
Νησιά Ίονίου	355	552	1179	272	224	1243	1875	6122	7274	7761	8161	5495	1465	2613	6675	7396	4621
Ήπειρος	394	704	487	423	339	698	1019	3754	5067	6240	6478	4257	1806	2552	6381	8219	5702
Εσσαδία	4687	6818	5464	3370	2824	12041	13531	31332	31734	37186	44903	27213	10149	16198	36827	37492	22811
Μακεδονία	3301	3961	3042	2990	2900	4315	5326	6344	8174	6956	7413	5408	1568	3243	7579	6155	3978
Ελάση	2699	3199	1864	1451	1246	2304	2764	5140	5522	5971	6500	5507	3242	3185	4079	3763	2967
Νησιά Αιγαίου	428	535	460	411	368	562	928	2013	3009	5134	3502	2501	986	1136	2495	3215	2527
Νη Κρήτη	4841	2911	3249	5254	8002	13724	21418	3403	5971	741	1709	1976	1900	1800	1548	1807	1646
Νη Θηλυκούς, μόλυνη και- τομάκι																	
Σύνολο	29787	35349	30428	24471	23604	47768	58837	84054	100072	105569	111767	86896	42730	50866	91552	92681	61745

Σχῆμα 5

Από τον Πίνακα 8 παρατηρούμε ότι κατά την περίοδο 1955- 1959, το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών παρουσιάζουν η περιφέρεια Πρωτεύουσας (24,15 %), η Μακεδονία (16,12%), η Πελοπόννησος (14,27%) και ακολουθούν η Θράκη με 11,27% και τα Νησιά του Αιγαίου με 7,30%. Το μικρότερο ποσοστό μεταναστών παρουσιάζει η Ήπειρος με 1,8%, η Θεσσαλία με 1,63% τα Νησιά του Ιονίου με 1,82% και η Κρήτη με 1,51 %.

Κατά την περίοδο 1960 - 1964 (Βλ. Πίνακα 8), η Μακεδονία έχει διπλασιά-

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Ποσοστά κατανομή μεταναστών κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, 1955-59, 1960-64
καί 1965-71.

Γεωγραφικό διαμέρισμα	Μέση ετήσια εξωτερική μετανάστευση (%)			Μετανάστευση κατά έτη 1965-1971 (%)						
	1955-1959	1960-1964	1965-1971	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	24,15	15,10	17,48	14,50	17,61	25,95	21,17	14,62	13,79	14,75
Λοιπή Στερεά και Εύβοια	3,25	2,25	4,43	4,02	4,90	5,13	4,59	4,05	4,10	4,23
Πελοπόννησος	14,27	9,98	10,30	11,09	13,03	15,57	11,21	7,47	6,62	7,37
Νησιά Ίονλου	1,82	2,50	3,24	3,25	4,19	3,92	2,61	2,20	2,05	1,97
*Ηπειρος	1,80	6,13	6,37	6,96	6,32	3,42	5,18	7,29	7,98	7,48
Εσσαλία	1,63	-4,23	6,29	5,53	4,90	4,24	5,02	6,97	8,87	9,25
Μακεδονία	16,12	31,78	34,68	38,32	31,33	23,75	31,8	40,22	40,45	36,94
Θράκη	11,27	7,26	-6,24	6,32	6,22	3,68	6,38	8,27	6,65	6,46
Νησιά Αιγαίου	7,30	5,48	5,37	5,54	6,34	7,59	6,27	4,48	4,07	4,80
Κρήτη	1,51	2,95	2,75	2,99	2,89	2,30	2,22	2,74	3,47	4,09
Μη δηλωσάντες	16,88	-11,44	2,75	1,48	2,27	4,45	3,55	1,69	1,95	2,66
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100	100	100	100	100	100	100

σει σχεδόν τον αριθμό των μεταναστών, και καλύπτει το 31,8 %. Ακολουθούν η περιφέρεια Πρωτεύουσας με 15,1 % και η Πελοπόννησος με 9,98 %. Τα δύο αυτά τελευταία διαμερίσματα παρουσιάζουν μείωση σε σύγκριση με την περίοδο 1955 - 1959. Μείωση επίσης παρουσιάζουν και η Θράκη (7,3 %), καθώς και τα Νησιά του Αιγαίου (5,48 %). Η Ήπειρος έχει σχεδόν τριπλασιάσει το ποσοστό της σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο. Επίσης τριπλασιασμό περίπου του ποσοστού μεταναστών παρουσιάζει και το διαμέρισμα της Θεσσαλίας, το οποίο από 1,63 % έφτασε το 4,23 %. Η Κρήτη διπλασίασε το ποσοστό της (2,95 %).

Κατά την περίοδο 1965 - 1971, το ποσοστό μεταναστών της Μακεδονίας έφτασε κατά μέσο όρο, σε 34,7 % ετησίως. Ειδικά, το έτος 1970 έφτασε σε 40,45 % και το 1969 σε 40,22 % του συνόλου των μεταναστατών.

Μεγάλη αύξηση παρουσίασε και η περιφέρεια Πρωτεύουσας (17,48%) και ακολουθούν η Πελοπόννησος (10,30, %) η Ήπειρος (6,97%), η Θράκη (6,24%) και η Θεσσαλία (6,29 %).

Η Ήπειρος παρουσίασε τη μεγαλύτερη μεταναστευτική κίνηση κατά το έτος 1970 (8 %). Κατά το έτος αυτό, μετανάστευσαν 8.219 άτομα, δηλαδή το 3 % του συνολικού πληθυσμού της Ηπείρου.

Γενικά, μπορούμε να αναφέρουμε ότι από όλα τα διαμερίσματα, τη μεγαλύτερη μεταναστευτική αφαίμαξη έχουν υποστεί η Μακεδονία, η Πελοπόννησος, η Θράκη, τα Νησιά του Αιγαίου και η περιφέρεια Πρωτεύουσας.

Ειδικά για τις παραμεθόριες περιοχές, καταρτίζουμε τον παρακάτω Πίνακα 9.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
Μετανάστευση των παραμεθόριων γεωγραφικών διαμερισμάτων.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Πληθυσμός (άπογραφή 1971)	Μετανάστευση (1955-1971)	Ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού (1971)
Θράκη	329.582	80.293	24,4
Ήπειρος	310.334	63.283	20,4
Μακεδονία	1.890.684	344.580	18,2
Νησιά Αιγαίου	417.813	61.403	14,5

Από τον Πίνακα 9 προκύπτει ότι η μετανάστευση της περιόδου 1955 -1971 απορρόφησε το 24,4 % του συνολικού πληθυσμού της Θράκης, το 20,4 % της Ηπείρου, το 18,2% της Μακεδονίας και το 14,5% των Νησιών του Αιγαίου.

7. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (1958-1971)

Από τον Πίνακα 10 παρατηρούμε τα εξής :

α) Ο αριθμός των μεταναστών που προέρχονται από τον κλάδο της βιομηχανίας και βιοτεχνίας αυξάνεται συνέχεια σε όλη τη διάρκεια 1968-1971 και έφτασε σε 234.356 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 23 % του συνόλου των μεταναστεύσεων της περιόδου αυτής.

Αξιοπαρατήρητο είναι το ότι από 471.564 άτομα που απασχολούνται στον κλάδο της βιομηχανίας και βιοτεχνίας, (απογραφή βιομηχανίας-βιοτεχνίας κτλ. 1963), η εξωτερική μετανάστευση απορρόφησε μέσα σε 13 έτη το 49,7% του συνόλου των απασχολούμενων στον κλάδο αυτό.

β) Επίσης, η συμμετοχή των χωρίς επάγγελμα μεταναστών είναι πολύ μεγάλη. Ο αριθμός των μεταναστών της κατηγορίας αυτής έφτασε σε 384.791 άτομα και αντιπροσωπεύει το 37,8 % του συνόλου των μεταναστεύσεων της περιόδου 1958 - 1971.

γ) Ο αριθμός των μεταναστών που προέρχονται από τον κλάδο της γεωργίας έφτασε σε 189.873 άτομα και καλύπτει το 18,6% της συνολικής μετανάστευσης.

8. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μαζική μετακίνηση του ελληνικού πληθυσμού προς τις υπερπόντιες και ευρωπαϊκές χώρες, κατά την περίοδο 1955 -1971. είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση του εργατικού δυναμικού, την ερήμωση της υπαίθρου, την επιτάχυνση της διαδικασίας γήρανσης του πληθυσμού, τη δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων στους μετανάστες και στα μέλη των οικογενειών τους κτλ,

Η συνολική μετανάστευση της περιόδου 1955 - 1971 έξω από τα σύνορα της χώρας του 13 % του πληθυσμού της για αναζήτηση εργασίας συνέβαλε κατά μεγάλο ποσοστό στην πτώση της γεννητικότητας και στη γήρανση του πληθυσμού, ιδιαίτερα των αγροτικών περιοχών, από τις οποίες προέρχονται τα 80% των μεταναστών. Μια από τις χαρακτηριστικές επιπτώσεις του μεταναστευτικού αυτού ρεύματος στη γεωργία είναι η προσθήκη μιας ακόμη επιπλοκής στην καταθρυμματισμένη γεωργική ιδιοκτησία. Πολλές εκτάσεις έμειναν ακαλλιέργητες ή διατηρήθηκαν σαν αρχέγονες γεωργικές εκμεταλλεύσεις στα χέρια ηλικιωμένων αγροτών που αντιμετωπίζουν αδυναμία προσαρμογής προς τη σύγχρονη τεχνολογία της γεωργικής οικονομίας και τα σύγχρονα συστήματα για τη διάρ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 70
Μεταβολές κατά έτη (1958-1971).

* Έτη	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Επένδυση	462	512	613	947	1131	1212	852	955	987	632	692	775	809	727
Απορρόμνοι σε έπιπλα έπιπλώματα, τεχνικοί και έπι- πλα ποικίλων ειδών	4	1	2	9	86	126	114	72	114	77	141	122	138	77
Διαφορές και έπιπλα δωρετικιά στέλεξη	471	488	54	56	1213	1561	1942	1677	1582	891	865	962	745	926
Υπέλοιποι νοσέλιου	155	122	17	10	394	490	622	567	567	442	729	980	1336	614
Πωλητές	1904	2784	29	372	6203	7719	28725	28520	21213	5788	10691	32675	28510	14540
Γεωργία, ψαράδες, κτηνοτρόφιο, ύλοτομοι κτλ.	8	15	-	-	25	69	137	45	31	14	128	50	28	12
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι κτλ.	311	359	25884	24129	680	795	1553	1505	1348	894	561	1126	1347	1126
Άσφαλομένοι σε μεταφο- ρές και έπιχειρήσεις	3418	4209	312	289	47267	54070	27706	29721	12719	6383	9182	13410	15723	9977
Απορροούμενοι στη βιοτε- χνία και βιομηχανία, καθώς και κερώνωτες μη ταξίνο- μημένοι άλλοι	448	609	243	312	1246	1540	1497	1436	1238	790	863	-	1237	840
Παρόμοιες υπηρεσίες κοο- σμητικές και ευχαγωγικές	1368	849	101	61	2238	7246	1158	345	440	377	517	1553	742	740
Πρόσωπα μη ένδμενα γά τα- ξινοηθούν άνάλογα με τó έπένδυση	15931	13733	199	238	23571	25144	41263	52324	46657	26442	26327	38630	42066	32166
Χωρίς έπένδυση:	24520	23684	27454	26426	84054	100072	105569	117167	86896	42730	50866	91552	92681	61745
Σύνολο														

Πηγή: Στατιστική Έπισημεία 1958-1971.

θρωση της γεωργικής επιχείρησης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των συναλλαγών στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Οι δημογραφικές συνέπειες της μετανάστευσης δεν περιορίζονται μόνο στην αριθμητική μείωση του πληθυσμού κατά το μέρος εκείνο που μεταναστεύει, αλλά επεκτείνονται και μεταβάλλουν την αρμονική δομή του πληθυσμού τόσο από την άποψη του φύλου όσο και από την άποψη της ηλικίας (μεταναστεύουν νέοι και κατά κανόνα άρρενες). Οι μεταβολές αυτές της δομής του πληθυσμού έχουν άμεση επίπτωση σε όλα τα δημογραφικά μεγέθη : στη γαμηλιότητα, στη θνησιμότητα, στη γεννητικότητα κτλ.

Θα ήταν παράλειψη να μη τονιστούν και τα κυριότερα πλεονεκτήματα της μετανάστευσης, τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα :

- α) Ενίσχυση του Ισοζυγίου πληρωμών (τα μεταναστευτικά εμβάσματα ανέρχονται σε 1.400 περίπου εκατομμύρια δολάρια, δηλ. συντελούν σε μια συμμετοχή 10%).
- β) Διέξοδος στο πρόβλημα της ανεργίας και υποαπασχόλησης. Σύμφωνα με την απογραφή του 1961, οι άνεργοι ανέρχονται σε 216.000 άτομα.
- γ) Σύσφιξη των οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών της χώρας μας με τις κυριότερες υπερπόντιες και ευρωπαϊκές χώρες.

Πέρα από τα παραπάνω, πρέπει να επισημανθεί ο μεγάλος κίνδυνος που απειλεί τη χώρα μας ένεκα της υπογεννητικότητας και της μετανάστευσης και η ανάγκη να ληφθούν από τους αρμόδιους κατάλληλα μέτρα για την εξουδετέρωση αυτών των διαγραφόμενων κινδύνων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Σ. Εξωτερική μετανάστευσις και πληθυσμιακή εξέλιξις Επιθεώρησις Κοινωνικών Ερευνών τεύχος 2-3, Αθήναι, 1970.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ. Γιατί ερημώθηκαν τα χωριά μας, Αθήνα 1974.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΔΟΥ Α. Το πρόβλημα της εξωτερικής μεταναστεύσεως των Ελλήνων εργαζομένων, Θεσσαλονίκη, 1967.

ΔΕΡΜΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ Α. Η αλήθεια γύρω από το πληθυσμιακό μας πρόβλημα, Αθήνα, 1977.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ Δ. Στοιχειώδης Δημογραφία, Αθήναι, 1952.

ΕΞΑΡΧΟΥ Ι. Το πρόβλημα της αραιώσεως του πληθυσμού της υπαίθρου, Το Βήμα 30-5-71.

- ΖΟΛΩΤΑΣ Ε. Μετανάστευσις και οικονομική ανάπτυξις, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήναι, 1966.
- ΚΑΡΑΔΗΜΑ Π. Δημογραφία, Πειραιάς, 1978.
- ΚΙΟΧΟΥ Π. Το δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος, Τεχνολογία, Τεύχος 4-5, Αθήναι» 1975.
- ΚΙΟΧΟΥ Π. Μαθήματα Δημογραφίας, Αθήναι, 1973.
- ΛΑΜΨΙΔΗ Γ. Η ερήμωση της υπαίθρου απλώνεται στην Κρήτη, Το Βήμα 4-6-1974.
- ΛΟΥΚΑΤΟΥ Π. Τα ορεινά χωριά πεθαίνουν, Το Βήμα 25-3-73.
- ΜΠΑΡΖΓΝΟΠΟΥΛΟΥ Ε. Θα συνεχισθή έντονος η μεταναστευτική κίνησις προς Αθήνας, Το Βήμα 19-4-1973.
- ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Γ. Μετανάστευσις, Ελληνικά θέματα (8), Αθήναι, 1963.
- ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΥ Π. Πίσω στο χωριό, Το Βήμα 6-5-71.
- ΣΙΑΜΠΟΥ Γ. Δημογραφική εξέλιξις της νεωτέρας Ελλάδος, Αθήναι, 1973.
- ΣΙΑΜΠΟΥ Γ. Δημογραφία, Αθήναι, 1978.